

A Juhász Gyula kritikai kiadás nyomában

Három bölcsészettanhallgató nyári munkájának eredményei

Közel egy éve dolgozik már Juhász Gyula kritikai kiadásának munkálatain egy kis lelkes csoport, a Tudományegyetem Irodalomtörténeti Intézetében, Baróti Dezső egyetemi tanár irányításával. A kritikai kiadás a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából készült. Juhász Gyula összes versei előreláthatóan 1956-ra jelennek meg az Akadémia kiadásában. E nyáron a katonai táborozás után Batki Jenő, Kovács Miklós és Jómagam — mindhárom III. éves magyar szakosok és a munkaközösség tagjai — egy hónapot Budapesten töltöttünk és az ottani könyvtárakban folytattunk kutatásokat. Feladatunk volt a század-

fordulótól 1918-ig terjedő időszakban azokat a máramarosszigeti, nagyváradi, lévai és budapesti napilapokat és folyóiratokat átnézni, melyekbe a nagy szegedi költő, Juhász Gyula dolgozott és amelyekhez a szegedi könyvtárakban nem lehetett hozzáférni.

Az egy hónapig tartó kutatómunka komoly eredményeket hozott. 315 kötet hírlapanyagot néztünk át és 480 verset hoztunk magunkkal hazra, jónéhány elfelejtett, eddig kötetbe fel nem vett verssel együtt. Mutatóul közlök egy verset, egy kis remekművet. Eddig egy nagyváradi lap hasábjain rejtőzött és a kritikai kiadás fogja megismertetni a magyar közönséggel:

Nyár

A távol csillagok oly sötét fényvel égnek,
(Annára gondolok, ki szöke, s messze rég.)
Kaszalók illatát üzemik esti rétek,
(Annára gondolok, emléke enyhe, szép.)

A nyár ragyog, lobog. Pipacsosok a rétek.
(Annára gondolok, ó én letűnt nyaram!)
Őszünk be közeleg, falevel földre téved,
(Annára gondolok és siratom magam.)

(Megjelent: a „Nagyváradi”-ban 1910. július 26-án, 40. évf. 169. szám.)

A pesti munka nemcsak a versanyag, változatok és elfelejtett versek előkerülése szempontjából volt eredményes, hanem még egy, különösen az irodalomtörténet számára igen fontos szempontból: a talált adatok alapján lényegesen megváltozik a Juhász-versek kronológiája. Több, eddig a 20-30-as évek termésének hitt versről kiderült, hogy már 1910. táján készült. Juhász Gyula költői fejlődésének megértése nehezen képzelhető el anélkül, hogy ne tudnánk datálni verseit. A készülő kritikai kiadás ezen a téren is sok meglepetést fog okozni és segítségére lesz egy várvavárt, jó monográfia elkészülésének.

A kutatómunkát úgy szerveztük meg, hogy nemcsak verseket, hanem prózai anyagot is gyűjtöttünk. Körülbelül 150 Juhász-prózát, novellát és kritikát találtunk. Persze, a szoruló feladat, az Összes Versek megjelenítése, de utána a prózai műveket is összegyűjtjük és kiadják, ezért a „nem vers” anyagok lelőhelyéről szóló céduláink komoly segítséget jelentenek majd a későbbi, prózával foglalkozó munkaközösségnek.

Kitéréséppen szeretném megjegyezni, hogy Juhász Gyula a „Világ”-nakadés című pesti egyetemi lapnak volt irodalmi rovatvezetője 1904-5-ben. Ugyanebben az időben dolgozott amellett az „Egyetemi Lapok”-ban is. Kevéselőddé például ez a mi egyetemünk írással foglalkozó hallgatói számára is: Juhász Gyula példáját, követve emeljük verseikkel, novelláikkal a „Szegedi Egyetem”, a mi lapunk irodalmi színvonalát is!

A Juhász Gyula kutatások során komoly nehézségekkel kellett — és kell a jövőben is — megküzdünk. Radnóti Miklós például szinte kínos gondokkal tartotta nyilván megjelent írásait, ezzel szemben Juhász Gyula nem törődött velük, szét-szórta verseit, később talán maga sem emlékezett, hová. Verseinek kb. csak egyharmada jelent meg kötetben. Ezért versei megjelenése-

re vonatkozó pontos bibliográfiánk nincs, kénytelenek vagyunk életrajzi adatai segítségével tallózni az akkoriban megjelent lapok hatalmas mennyisége között. Néha egész váratlanul bukkanunk adatokra, ami támpontul szolgál a későbbi kutatásokhoz. Így például a „Világ” című fővárosi lap egyik hirdetése — az apróhirdetések kö-

zött — propagálja az „Eszterád” 1918. júniusi számát azzal, hogy Juhász Gyula is írt bele verseket. Más esetben a máramarosszigeti és nagyváradi iskolai értesítők és az ifjókori elbennünket (külön rovatban) foglalkoztatók a tanárok irodalmi munkájával és ezek segítségével találunk meg Juhász Gyula verseit az „Auróra”-ban, a „Színjáték”-ban, az „Élet”-ben stb.

Végül néhány szót a nyári kutatás körülményeiről. A fővárosi könyvtárak, de különösen a Szegényi könyvtár minden lehető segítséget megadtak munkánkhoz. Például megengedték, hogy a nyári szünet ellenére dolgozhassunk a könyvtárban. Lakásunk a Máriatelepi Diákszállóban volt, az egyik menzán étkeztünk. A szálló és a menza nem volt ugyan kifogástalan, de mégis biztosította nekünk a zavartalan munka lehetőségét. Nagyon sajnálom a pesti kutatómunkánk eredményeit, ha csak a ténylegesen elvégzett munkát tekintem, 37 lapot néztünk át a vizsgált időszakban és ezekből elég jól megismertük századunk első két évtizedének politikai, irodalmi és művészeti problémáit, amelyekből sok értékes következtetést vonhattunk le. Egyetemi tanulmányainkat — ha nem is közvetlenül, de közvetve mégis segítette tehát a nyáron Pesten végzett kutatómunkánk, arról nem is beszélve, mit jelentett szakmai fejlődésünkben a tudományos munka módszereinek bizonyosfokú megismerése.

GREZSA FERENC

Ismerkednek a Főiskolával az elsőévesek

Nyolc óra lesz 10 perc múlva. A főiskola folyosóin kisebb-nagyobb csoportok haladnak határozott lépéssel a kijelölt termek felé. Csúpan egy nagyobb csoport járka a határozatlanul, hol a földszint, hol az emelet folyosóján, s keresi azt a helyiséget, melyet bűbös kezek T-jelzéssel láttak el.

— Nézzük meg a jelmagyarázatot — tanácsolja egy jókedvű hang, s a társaság azonnal el is indul az elsőemeleti hirdetőtábla felé. A fordulónál azonban családostól kiáltás állítja meg őket.

— Nincs itt! Nincs semmiféle jelmagyarázat!
Ismét bizonytalan találgatás követhetik, majd eredménytelen térférgés ajtótol-ajtóig. A tanácsatlanság addig tart, amíg egy jókedvű másodikéves meg nem szánja a „szegény tájékozatlan elsőéveseket” s fel nem világosít bennünket, hogy a T betű nem valami különös titkos jel, hanem egyszerűen a történelmi előadó nevének rövidítése. Eddig tehát meglettünk.

— Történelmi előadó, egész rendes neve van — gondolják a magyar-történelem szak első éves hallgatói, akik már egészen megzavarodtak a termek és szakok ismeretlen jelzéseitől, az A1 és O3, s ki tudja még miféle rejtvények megfejtésétől.

A történelmi előadóban most együtt vannak a magyar-történelem és a történelem-ének szak hallgatói, összesen harminchárman.

Még mindnyájan egy kis idegenkedéssel tekintünk egymásra, de a közös gondok, célok, érdekek máris felépítik közöttünk a hidat, melyen keresztül eljutunk egymás megismeréséhez. Sőt vannak dolgok, amelyek kezéik felolteni a megszokottság hangulatát. Már nem keressük összehangolt szemmel a Kosaras Gizella név viselőjét, mert mindannyian tudjuk, hogy Kosaras Gizella történelem órán a negyedik pad szélen ül, Kaposvárról jött és Közgazdasági Technikumot végzett kitűnő eredménnyel. Az sem kétséges, hogy K. Szabó Anna, az a vékony szőke lány a harmadik padban, aki Rákósi Ösztöndíjban részesül, amit — s ez nem kétséges — szintén kitűnő középiskolai bizonyítvánnyal érdemelt ki.

Harminchárom ember, s mind megannyi külön világ. Vannak itt általános gimnáziumot végzettek, volt tanítóképzősök, szakértészségesek, s ki tudná felsorolni hányféle iskola küldöttel. Jöttek hallgatók Makóról és Hódmezővásárhelyről, Szekesfehértáról és Szombathelyről, s mindössze csak hárman Szegedről. Tomor János pl. Szekesfehértáról szakértészséget. Nem olyan régen még a szabászat volt a mestersége, s a huszadik évét jóval túlhaladta már, amikor elhatározta, hogy a szabóllót könyvvél cseréli fel. Ő az egyetlen párttag a csoportban.

A történelem-ének szakosok közül néhányan a békéstarhosi zene-

Részlet Petróvács István:

Tíz év

e. elbesszélő költeményéből

Október... Százaz ősz... A ritka légben
Ökörnyű, Bő esőre várni a föld,
s falatnyi felhőt sem hozott a szél.
Am egyik éjjel megdörrent az ég,
villámok nélkül zengett, szüntelen,
s mikor a nap sáppadtarú ledánya,
a fázós hajnal fölkel, mámoros
kiáltást visszhangzott az utca: jönnék!
S valóban jöttek. Tankok, csillogó
szuronyos katonák, táncos-lovú
kozákok, — jött a Vörös Hadsereg!

Nem jött még a napkeletről ilyen igaz
ügyért csatázó had a mondabéli
Csaba királyfi hősi népe óta,
mint ez a Sereg... Utját nem fehér
Tejét őrizi, de millió vörös
csillag, süppedő sírhalmok fölött.
A Volgától sztyeppéken és hegyek
csúcsain, s hálás emberek szívében
az Elbáig vörös tűz-csillagok...
Tejútján szebb... A szabadtők Utja!

...Ivannak kedves, lányos arca volt,
a hangja: mint tavasszal messzi dévről
kertünkbe visszatért dalosmadáré,
— csilingelő —, megtelt vele a ház...
Az első szöveget harcos volt Iván,
kit láttam, szép, erős úrúrn fiú,
Az állá még csupasz, a száj fölött
már pelyhedző bajusz... Bejött hozzánk,
fejembe nyomta sapkáját, s karagva
tovább ment... Este újra láttam őt,
hordágyon hozták vissza, homlokából
a vér, kedves, lányos arcára folyt...

Meggyógyult? — Nem tudhattam meg soha.
Pedig szerettem volna megköszönni
neki, hogy kicsi házuk harsogó
gyermekszívájával s dallal lett tele...

A Rektori Hivatal dolgozó az új tanév sikeréért

Az 1954—55-ös tanév kezdete komoly feladattal elé állította a rektori hivatal és a diákotthon dolgozóit. Gazdasági téren kell egy sor, az egyetemisták életét jobbra, szebbé tevő intézkedést végrehajtani. Egy ezek közül: a diákotthonok otthonosabbá, csinosabbá tételé. Ennek a feladatnak a végrehajtása nem egyszer komoly nehézségek elé állította a rektori hivatal és a diákotthonok dolgozóit. Például: nagy tömegű bútort, diákotthoni berendezést kellett egyik helyről a másikra szállítani.

Az erre a munkára vállalkozó csoport azonban fáradságot nem kímélve, lelkesen dolgozott, hogy mire a tanév megkezdődik, készen várják a diákotthonok lakóit, a félévi komoly tanulás előtt álló egyetemi-főiskolai hallgatókat.

A munka irányítója Herceg Ferenc elvtárs, gazdasági rektorhelyettes, jó szervező munkával oldotta meg a felmerülő nehézségeket.

Lelekesen dolgozott Bakos elvtárs diákotthoni igazgató és Széll elvtárs főiskolai tanulmányi osztályvezető is, akik résztvettek a fizikai munkában is a szervezőmunka mellett.

De dicséretet érdemel az egész brigád, mert munkájukkal megbizonyították, hogy szívügyüknek tekintették az eléjük tűzött feladatok megoldását — kényelmes, barátságos otthont teremteni egyetemi-főiskolai hallgatóinknak, hogy elősegítsék a jó tanulmányi eredmények elérését!

Tokaji Lajos

Acs Laei válaszában

IV.

lem megint, nem kell neked ügyes minden este ott lenni a bankban. Ugy ahogy sikerült is megnyugtatótni Julikát. Mentek megint együtt, de Julika most már úgy érezte, hogy így sem érdekes ez. Már azt is kezdte unni, ha Laei beszélt. — Olyan sokszor hallottam már. Ez a Laei is csak egykaplára fújja. Valami más kellene már. — S hogy sikere volt az első alkalommal, most már Laeit ide is, oda is hívogatta. Lassan úgy alakult a dolog, hogy minden este csinált programot s otthon se hagyta férjét tanulni.

Laei látta, hogy Julika mennyire megváltozott, tudott Lenkéről is, hisz sokszor beszélt róla feleségé. — Okos, szókimondó — szokta emlegetni. Gondolta, hogy innen is fúj a szél. Nem tetszett neki az a nő, amikor egy alkalommal Julikát várva a bank előtt, találkozott vele. Közben, azt hitte, hogy felesége megszerette a mozgalmi életet, hiszen úgy nézett ki a dolog s váltig csodálkozott ezen a párforduláson. Többször beszélgetett vele ezekről a dolgokról, de Julika egyre úgy forgatta a beszédet, hogy vagy a

divatnál vagy egy különleges illatú kölninél vagy kirakatban látható nejlonharisnyánál kötődtek ki, olyan feketesarkosnál amilyet Lenke már három hete hord. Később, ha tartotta magát a megkezdett témához, már vitává, sőt majdhogynem veszekedéssé fajult egy-egy beszélgetésük.

Lassan fokozatosan nőtt a békétlenség. Egyre ritkábban tudtak egyetérteni. Többször előfordult, hogy Julika, munkából hazajövet, anélkül, hogy egy tét is odább tett volna otthon, ledobta munkaruháját a vetetlen ágyra, sokáig válogatott a szekrényben és végül elégedetlenül felvett egy selyem- vagy szövétruhát. Fitymálva nézete magát a tükörben. — Mind olyan lötyögős, bőszenyájú — durvuskodott magában, mint a sirató vénasszonyoké. Minden nőnek van már szűkszenyájja, de nekem — s bosszúsán rántott egyet az övén. — Hogy áll ez rajtam. Eh... ha őrle függene... — s mérgesen villant szeme Laei felé, aki az íróasztal mellett ülve tanult.

Haját különös gondokkal és nagyon sokáig fésülgette, szája szé-

lére vastagon kenté a rúzs. Mikor elkészült, büszkén felvetett fejét távozott s csak úgy mellékesen szót hátra — Moziba megyünk Lenkével.

Furesa volt Lacinak, hogy mindig akkor megy, mikor ő is otthon van. Szomorú lett ilyenkor s nem haladt a tanulással. Néha talán még ő is elment volna. — Csak nem fogok utána szaladni? — s haraggal vegyült szomorúsága.

Egyszer Julika új ruhában jött haza, Laei a meglepetéstől percekig nem tudta levenni róla a szemét. Szerette ő a szép ruhát, a divatosat is, — de ez jampece ruha! — s ez a gondolat megdöbbenletre, szegyelte magát Julika helyett. — Mit szólnak ehhez barátaim? És milyen izléstelen ez a ruha. Egyszerbe oda lett Julika tartózkodó egyszerűsége is. Pedig pont ez tudta őt olyan kedvéssé, szeretnivalóvá tenni. Olyan ebben, mint egy felül vékony, alul kikerekedett váza és a lábasszára minden mozdulatát kellett ez a hasított szoknya.

Idővel akadott több is az ilyen ruhákból, Julikának nem kellett

Laei észrevelte, hogy Julika egy idő óta kedvetlen. Rövid, száraz mondatokkal válaszol neki, nem csócserezik annyit, mint azelőtt, pedig régebben már mókásan el kellett hallgattatni, hogy végre a komolyabb dolgokra is jusson idő.

Egy alkalommal, hogy korán jött, egyenesen a munkából, a könyvtárból, nem látta Julikát, bement s ki-választott magának is, Julikának is néhány szép könyvet. Vidáman toppantolt be az ajtón és rájlesztette gyerekesen a háttal álló Julikára.

— Jaj, Laei, ne bolondozz, — El is mosolyodott Julika, de csak úgy könyvet és nyafogósan vonja ki magát Laei öléseiből.

— Na mi, hoztam Julikának! Gyere csak, nézd meg — s ünnepélyesen nyúlt a csomaghoz.

— Színek és évek — olvasta Julika a könyv címét, aztán közönyös mozdulattal tette az asztal sarkára. — Könyv, könyv, mindig csak könyv. Veléd még beszélni se lehet másról. Rádásul magamra hagysz. Te csak méz mindig a magad útján. Mit törődsz te velem. Csak a DISZ, a DISZ...

most már Lenke mellett szegyenkeznie. A nejlonharisnyából már két párat vett gyorsan egymás után. Klipcsék, izléstelen disztűkkel keveredtek az asztalon és a szerelhegyott skatulyákban. Ezekre pár nap alatt rá is unt az asztal. A kis háztartás megérezte az új kiadásokat s ha Laei szóvala, Julika keserűen kitért, hogy kevés a fizetés.

Laei egyre nagyobb szorongással nézte a fejleményeket. Még nem robbant ki a veszedelem amúgy istenigazából, de érezte, hogy mindketten, hogy nincs messze ennek az ideje. Féltek is tőle s kerültek a komolyabb témákat, lassan egymást is.

Julika úgy tett, mintha önbizalma megnövekedett volna. Szüntelen, hideg képpel járt-kelt otthon. Laeit viszont nagyon bántotta ez a helyzet. Szerelmüket, házasságukat egyre komolyabb veszélyben látta. Kereste az utat, melyen visszatalálhatna ahhoz a Julikához, akivel tavalyelőtt, májusvirradó éjszaka, kart-karbaölte álltak az erkölyen és hallgatták a fiatalok énekét s a fátylavilág meg a csillagok fényénél határtalan boldogság tükröződött szemükből.

Kerény György
(Folytatása következik).